List 38. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 20. septembra 1871.

Obseg: Sl. deželnemu zboru prošnja zarad zajcev in solí. — Skočidolski panj. — Nektere misli o naših šolskih zadevah. (Dalje.) — Poročilo o XXII. skupščini Matičinega odbora. (Konec.) — Mnogovrstne novice. — Iz deželnih zborov. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Sl. deželnemu zboru *)

prošnja zarad zajcev in solí!

Iz Dolenskega.

Predrage „Novice“! večkrat ste nam že pomagale in res veliko dobrega že storile. Bodite nam na pomoč še v tem, da se velika nadloga odvrne vsi naši domovini.

Prav velika nadloga pri nas je ta, da nesrečni zajci smejo brez vsega strahú delati škodo drevju, kolikorkoli jim je drago. Nobena živa duša jim opovirati ne sme; oproščeni so pred postavo, naj se še tako zadolžijo ti dolgopetci. Ako jih kdo preganja ali celó kterega po zobéh ali po krempljih malo krcne, gorjé mu! Prec so žandarji po konci in ne odjenjajo popred, dokler se ne izvé, kdo je učinil tako „zločinstvo“; ako pa ga zasačijo, če ni drugače, še zapró ga, in vse orodje se mu pobere. In to vse najbolj zato, ker imajo navadno imenitni „gospodje“ te škodljivce v svojem varstvu.

Poznam možá, ki se že več ko dvajset let vkvarja s sadjerejo, in marsiktero njegovo drevesce že sad rodí po Gorenskem in po Dolenskem, ki ga pa ne vživa on sam, ampak drugi ga vživajo; a vesel je, da ga le kdo. Preteklo zimo so mu pa nesrečni zajci napravili vendar preveliko škodo. Nad 600 (šest sto) že cepljenih drevesec, ki so bila po 5—6 let stara, so ti tatovi do tal obelili. Vse je pa poprej storil, kar je vedel in znal, da bi to zabranil. Na jesen je drevesca pobelil z apnom, s kravjekom in z želcem namešanim; postavil strašila; okoli vrta potaknil s petrolejem namazane kole, al vse zastonj! Okoli Božiča so sivi kratkorepi napravili ponočni ples po ti vrtni šoli, kjer so bobek pri bobeku popustili za vse drevesne kože, ktere so do čistega odnesli. Gospod, ki ima lov v najemu, ki pa ta mrčes toliko ljubi, da na malem griču, kterega v 20 minutah lahko obhodiš, jih toliko redí, da je lansko jesen, ko je tù napravil lovsko veselico svojim prijateljem, samo na tem gričku v treh urah bilo šest in dvajset zajcev potolčenih; pa jih je ostalo še, Bog zna, koliko, — gospod ta, opomnjen velike storjene škode pri drevescih, ki so blizo tega griča rastla, pa je mrzlošaljivo rekel: „Letos so zajci v hribe šli“. Bes te plentaj, kam so pa drevesca šla, s kterimi je bilo 5—6 let dokaj dela in truda?

*) Da deželni zbor ne prezre tacih želj, je pač najbolje, da se pošlje prošnja (peticija) do deželnega zbora, podpisana od več sadje- in živinorejcev. Vred.

Ker je bilo o enaki škodi na spomlad večkrat omenjeno v „Novicah“, zato sem si to jaz za zdaj prihranil in sicer zato, ker se bo začel zdaj sl. deželni zbor. Zato (mislim da lahko rečem) v imenu vseh sadjerejcev po vsi naši deželi, prosim, naj bi sl. deželni zbor gotovo preskrbel to, da obveljá tudi pri nas postava, ktera tirja, da lastnik lova mora povrniti škodo, po njegovi divjačini storjeno. Saj je vendar sadjereja bolj koristna, in mislim, da kdor ni slep, vendar dobro vé, da sadjereja donaša deželi več dobička, nego divja zajčjereja. Posebno pa še prosim g. poslance iz Dolenskega, naj se potegnejo za to stvar, ker na Dolenskem je sadjereja še bolj zadej, kakor na Gorenskem. Zlasti vi pl. g. Langer, ki ste že tolikokrat rekli, da poznate nadloge naše dežele, ne pozabite, da nam je to velika nadloga pri nas, da nam dolgopeti zajci toliko škodo delajo. Saj ste večkrat rekli, da ste domoljub; pokažite zdaj to djansko in hvalo vam bomo vedeli vsi sadjerejci. — Ako mora ubogi kmet plačati, večkrat drago plačati škodo, ktero storí njegova živina po zanikernosti pastirjevi, zakaj neki bi bili gospodje oproščeni, povrniti škodo, ktero storé njihovi toliko priljubljeni zajci? Prav je, da jaz plačam po mojem blagu storjeno škodo; al kar je za-me prav, naj bo tudi za druge! Je li pa to pravica, da so zajci, da je divjačina izvzeta postave? **) — Ako deželni zbor te postave ne napravi, žalostna bo še pela našim drevescem, in marsikomu bode opadlo vse veselje do sadjereje.

Zato še enkrat ponavljam svojo ponižno prošnjo: Slavni zbor naj blagovoli preskrbeti prej ko prej postavo zastran povrnitve po divjačini storjene škode!

Pa še druga mi je vedno na srcu. Neizrečeno hudo je človeku, ki vidi, da veliko ubogih si soli preskrbeti ne more, ker je predraga. Zakaj so nam vzeli

*) V listu 8. so letošnje „Novice“ nam pisale to-le:

„§. 17. lovskih policijskih predpisov, ki jih je razglasilo c. kr. ministerstvo notranjih oprav 15. decembra 1852. leta, št. 5681, glasí se tako-le: „Lastnik zemljišča ima pravico, zahtevati brž odškodnino vsake škode, ki jo v lovskih okrajih prizadene divjačina (Vergütung aller Wildschäden) bodi-si pri poljskih pridelkih, nogradih ali sadnih vrtih, in če njegovim zahtevam, tudi po posredovanji županovem ne zadosti, ima pravico tožiti zato pri dotični okrajni sodniji“. — Dostaviti pa moramo, da ti lovski predpisi so razglašeni le v zakoniku doljno-avstrijskem, v našem jih pa žalibog! nismo našli“.

Naj nam tedaj častiti naši poslanci za zdaj, dokler se ne prenaredí vsa lovska postava, kakor se je predrugačila na Českem, vsaj to preskrbijo, da tudi za našo deželo obveljajo ti predpisi. Pisatelj.

črno ali rdečo sol? Če jo je revež opral in ž njo sebi solil, ali je bila to res tako velika pregreha? Zakaj, pravijo, imajo drugod bolje kup sol? Našemu ubogemu, s toliko davki obloženemu kmetu pa še živinske solí ne privoščijo! To je žalostno. Koliko tudi zavoljo tega živinoreja trpí? — Slavni zbor, ki je zato res že velikokrat koledoval, naj bi še sprožil to reč. Gotovo mu bo hvaležna vsa dežela, ako dobimo potem več solí; država pa zatega del, mislim, ne bo ubožala.

Sadje- in živinorejec.

Skočidolski panj.

V knjižici „Slovenski Bučelarček“, ktero je pred kratkem društvo sv. Mohora v Celovcu na svitlo dalo, nahajamo popis in obris zgorej imenovanega panja, kterega sta g. župnik Janez Sumper in g. učitelj Tomaž Kuhler sestavila.

On je v zunanjosti navadne oblike, notranjost je pa po Dzierzonu primerno tako prestrojena, da se lahko vsak sat posebej ven vzame ter zopet na svoje mesto položi. Gospoda sta toraj navadni kranjski panj dzierzonizirala.

S tem, da se je ta panj popisal in obrisal, gotovo ne meri na drugo, kakor na to, da bi se razširil po slovenski zemlji, v namen povzdige naše čbeloreje.

Ta razlog opravičuje gotovo vsacega čbelorejca, kteremu je na povzdigi naše čbeloreje resnično ležeče, ako ta panj na tanko s kritičnim očesom pregleda in razsoja; kajti ni še zadosti, ako se navaden panj, kakor si bodi, dzierzonizira, to je, da se tako sestavi, da se satovje lahko ven pobere in nepoškodovano zopet nazaj položí, marveč to mora se tako izvršiti, da je tudi vsem drugim zahtevam vstrežljiv, vsem čbelorejnim pravilom zvest.

Jaz bi se te kritike gotovo ne lotil, ako bi mi na določitvi za naše okoliščine kar le mogoče dzierzoniziranega panja jako dosti ležeče ne bilo, in ako bi se sestave tacega panja sam djanstveno ne vdeleževal.

Posebno me pa k temu sledeči stavek sili: „Leta 1862. sva to reč popolnoma dognala in si dala narediti tak panj itd.“, kterega v omenjeni knjižici natisnjenega nahajam.

Poglejmo si toraj to popolnost bliže.

Kar se mér Skočidolskega panja tiče, se mu o dolgosti in visokosti nič očitati ne more; širokost je pa gotovo prevelika, kajti 16 do 18 palcev široke deske se dandanes le malo kje nahajajo. Iz več desák pa pokrov in spodnico narediti ne gre, vsaj je dobro znano, da vlažnost v panji in zraku po zimi, soparica v poletnem času, dež in veter pri prevaževanji na pašo itd. lim ob vso vezilno moč pripravi; to pa je krivo, da zlepljeni panjovi prej ali pozneje gotovo špranje dobé. Tako široke deske se tudi jako rade zvijejo, posebno ako so tenke; take pa morajo biti, da panj ni pretežak.

V notranji opravi je pred vsem to napačno, da so satniki po dolgoma vloženi, a ne po čez. To dela stanovanje mrzlo, kajti mraz ima pri tej napravi naravnost vhod in ravno pot skoz ves panj, kar čbelam nikakor ljubo in koristno biti ne more, marveč hudo nevsečno in škodljivo. Skušnja učí, da čbele v tacih panjih dosti lože pozimi poginejo, kakor v panjih s poprečnim satjem; za tega del so tudi že vsi nemški in drugi čbelorejci zavrgli takošne panje (Stöcke mit kaltem Bau). Al ta naprava je tudi naravi čbel nasprotna; one namreč le redko kedaj v navadnem panji satje podolgoma prilepijo, marveč skoro vselej ali popolnoma počez ali pa le deloma, to je, stransko.

S tem, da so satniki podolgoma vloženi, so pa še druge velike napake v zvezi. Tako je satje pri tej napravi jako dolgo, toraj tudi težko; po tem pa je treba močne satnike narediti; al koliko nepotrebnega lesá pride s tem v panj! Med tem, ko zadostujejo v panjih s počesnim satovjem po dve črtici debeli satniki (se ve, da ne sme panj neprimerno širok biti, 10 palcev in pol v votlini je popolnoma zadosti), morajo pri Skočidolskem pol palca debeli biti! Čemu pa panj težiti brez vse potrebe?

Podolgoma vloženi satniki so dvem novejšim čbelorejskim znajdbam popolnoma nasprotni, in ravno te dve iznajdbi ste tako rekoč biser današnje čbeloreje. Prva je naprava medene zaloge, druga pa izpraznovanje satja s pomočjo centrifugalnega stroja. — Gospod pisatelj sicer govori o nakladi ali podkladi; al vse to odpade pri dobro dzierzoniziranih panjih, kteri so z medeno zalogo prevideni; kajti pri teh ni treba druzega kakor to, da se polno satje iz medene zaloge potegne, na centrifugalnem stroji izprazni, ter prazno nazaj v zalogo dene, da ga čbele zopet napolnijo.

Skočidolskemu panju se pa medena zaloga še vtelesiti ne dá, še manj je pa mogoče centrifugalni stroj rabiti; kajti ta bi moral že strašno velik biti, v takem pa bi se satje vse potrgalo.

Velika napaka pri vsakem dzierzoniziranem panji je tudi ta, ako se morajo satniki še le z žeblički ali vrtali (šravfki) pritrjevati. To je vse premudljivo.

Še veča napaka je pa ta, da se satniki le od ene straní lahko iz panja vzamejo, na primer, le od zgorej; kajti kako je nadležno, da se mora, ako se hoče notranjost pregledati, panj še le iz čbelnjaka vzeti, brez tega se pa pokrov odvzeti ne more. To je posebno še takrat nadležno, ako se hoče panj pregledovati takrat, kedar čbele najbolj letijo, ali pa še celó na paši, ker leží večidel panj na panji.

Ako se vse to prevdari, je razvidno, da je Skočidolski panj zeló nepopoln, toraj le malo priporočila vreden. Iz tega je pa tudi razvidljivo, da je neobhodno potrebno, kakor so „Novice“ že nasvetovale, da se naši čbelorejci pred ko prej snidejo; ter da od več razstavljenih dzierzoniziranih panjev pravega izberejo in ga naši slavni kmetijski družbi v razširitev priporočijo.

R. Dolenec.

Šolske stvarí.

Nektere misli o naših šolskih zadevah.

Spisal Janez Bilc.

(Dalje.)

II.

Šolski izleti in šolske preskušnje.

Čitalničarji in pevske družbe hodijo včasih o praznikih iz mest in trgov na kmete, da se tam otresejo mestnega prahú, da se navžijejo čistega zdravega zraka. Sokolci izfrčijo pogostoma iz svojih gnjezd na hribe in v doline, da se tukaj med prijetnim zelenjem gozdov in travnikov, med nepopačenim čvrstim ljudstvom razveseljujejo in še celó „turnarji“ radi pozabijo neprijetnih dogodeb in pribobnajo — čeravno redkokrat in oboroženi — iz mesta na deželo. Da, še „gasilci“ prihajajo si žeje gasit v vasí, ker jim tukaj pod milim nebom bolj diší pijača, kakor v mestu, če se je ravno tudi tamkej ne branijo. Ker že vse izhode ali „izlete“ dela, kaj čuda, da je tudi nekterim šolnikom na misel prišlo, s svojo mladino iz tesne šolske izbe, na prosti čisti zrak izfrčati. Tukaj pod milim nebom se šolarji razveseljujejo, skačejo in se igrajo in potem tudi za pri-

grizniti in žejo pogasiti kaj dobijo. Ako je učitelj še iz stare šole, in ako je katehet ž njimi, imajo šolarčeki zjutraj tudi sv. mašo v kaki bližnji podružnici. Ne zavidamo ubogi mladini veselega dneva; naj se ljubi otročiči pošteno razveselijo. Marsikaj koristnega in lepega jim dober učenik na sprehodu lahko pokaže; mnogo jih more podučiti, in vse si bojo otroci tukaj bolj zapamtili, kakor v šolski sobi; in učenika si bodo bolj priljubili, ako prijazno in ljubeznjivo o tej in drugi stvari ž njimi kramlja. Tak dan je mladini nepozabljiv, ako se veselica pametno in zmerno vravná. Božja služba, sprehod ne predolg, šolarji vedno pod nadzorstvom učenikovim, da drug drugemu pri igrah ne nagaja, da drug druzega ne pohujša in razbrzda in zmerno kosilice — to naj bi bilo pri vsakem takem izhodu glavno vodilo; ne pa, kakor nam je nedavno — če se ne motim — „Slov. Narod" poročal, da so v nekem mestu na Štajarskem otroci po takej veselici pijani po ulicah razgrajali. Pustimo to nemčurskim liberaluhom; naši otroci naj se takih veselic, kakoršnih bi se stari ajdje sramovali, ne udeležujejo.

Poglejmo še sedaj, kako je s šolskimi izpraševanji ali preskušnjami. Ali morejo taki izhodi otrokom nekdanji „eksamen" nadomestiti?

Mislim, da nikakor! Zakaj ne? Zopet sem v nevarnosti, da me kdo imenuje mračnjaka, ki hoče „sitne" in „nepotrebne" preskušnje zagovarjati. Pa ne bojim se! — Nova êra je najpoprej šolska darila pri otrocih zavrgla, potem odpravlja še preskušnje. Zakaj je darila odpravila, še dandanes mi ni prav znano. Pri otrocih so revna darila poseben spodbadek k pridnosti in lepo sredstvo koristnih bukev med narod razširiti, zraven tega pa državo prav nič veljale niso, ker bukve za darila so večidel duhovni pastirji kupovali, ali so se pa omislile iz farne ali šolske blagajnice. Manj namena so imela in manj koristi prinašala šolska darila pri odrastli mladini v viših šolah, in v vsem cesarstvu se je na tisuče za nje potrošilo, in vendar so se darila v gimnazijah in v realkah še dolgo ohranila in so menda še sèm ter tje v navadi, med tem ko se je prepovedalo malim paglavčekom med izpitom bukvice deliti, tako da se so žalostni na mizo ozirali in da je gosp. dekanu težko bilo izgovor najti, zakaj pridni šolarčki darov ne dobijo. Ali ni to narobe svet! Ko so „premijume" iz šol izbacnili, so še preskušnje pisano gledati začeli, češ, to je prazno, teatralno razkazovanje. Al to je popolnoma kriva po liberaluštvu dišeča misel. Namen poglavitni izpraševanja je bil pokazati, ktere predmete in kako je učitelj otroke podučeval. In ta namen se je pri vsaki preskušnji dosegel; vsakdo, ki je bil pričujoč, je lahko videl, koliko je vreden nauk učenikov, — kaka je šola.

Drugi namen je bil pokazati, koliko so se otroci naučili. In to se je iz pisanj in odgovorov lahko spoznalo. Naj mi nihče ne ugovarja, da so le eni učenci, in to boljši vedno vprašani bili. Gospod oglednik je imel pravico tiste poklicati, ktere je hotel. In če je tudi le 15—20 učencev prašanih bilo, iz njihovih odgovorov se je lahko sklepalo, koliko tudi ostali znajo; ker, ako se so ti naučili, se so tudi drugi navaditi mogli, če so le hoteli.

Tretji namen je bil, pridne in marljive učence obdarovati in pohvaliti in nemarne in lene pograjati in k pridnosti spodbuditi. Da je to dober namen, noben pedagog tajiti ne more. In zadnjič so se po izpraševanjih ljudstvu sploh in posebno starišem do šol vrata odprla. Kteri učitelj bi dovolil, da med letom stariši poslušat hodijo, kaj se njih otroci učijo? Ali ne bi taka obiskovanja njega in otroke motila in otroke k smehu spodbadala? Tako so se vsaj vsi, ki so hoteli, prepričali, zakaj so njih sinovi 10 mesecev črevlje in hlače trgali, med tem, ko so morebiti domá za živino pastirje najemati morali. In ko so videli v šoli toliko gospodov zbranih, ki so zavoljo njih otrok v šolo prišli, in ko so toliko lepega in spodbudnega slišali — ali so môgli mrzli iz sobe stopiti? Priča sem bil, da je očetu solza v očéb igrala, ko je videl in slišal, kako se mu sin vpričo toliko gospode moško obnaša. Ravno izpraševanja so pri priprostem kmetu mnogo zopervanja in dokaj predsodkov do šole uničila in ljubezen do nje med ljudstvom obudila. (Dal. prih.)

Znanstvene stvari.

Poročilo
o XXII. skupščini Matičinega odbora
31. avgusta 1871.

(Konec.)

„Gledé izdaje same je dosta — tako nadaljuje g. prof. dr. Krek svoje poročilo o izdaji narodnega blaga — ako nasvetujem, da mora biti kritična, kajti s tem je prav za prav že vse izrečeno. Vrhu tega naj bi se pa tudi pesni uvrstile druga poleg druge takisto, da je v celem izboru prava sistema, to je, da pridejo posamesne pesni po zadržaju v predele, kar pregled olajša in vse pesni tako rekoč v celotni organizem spravi.

S tem bi bilo moje poročilo in nasvet o tej literarni ostalini pri kraji, ko bi ne bilo spregovoriti še o neki formalnosti, ktere se tù ni lahko ogniti. Kakor vam bode znano, gospôda, je že St. Vraz sam oddelek te zbirke národnih pesni bil izdal leta 1839. v Zagrebu in obsega ta I. zvezek razun 20 strani vvoda, 200 straní ali poltrinajsto pôlo národnih pesni, kterih je vseh 114 — davorij, kakor jih Vraz imenuje, ter balad in romanc. Kakor je povzeti iz oglasa in povabila na naročbo tega dela, je bila St. Vrazova nakana, za tem zvezkom izdati še dva ravno toliko obsezajoča zvezka národnih pesni, tedaj vsak zvezek po 12 do 13 pôl, in bi bili imeli 2. zvezku pridjani biti sliki: Slovenka od Drave i Slovenka od Save — in slednjemu zvezku je bil nakanil pridjati še „jedan kratak rěčnik od sviuh neobičnih i rěčosložiteljem našim manje poznatih rěči, koje u pěsnih na prvo dolaze". Po tej zbirki slednjič bi bila prišla še zbirka v natis, obsezajoča „pričice, prirěčja i druge vlastitosti gornjo-ilirskog narěčja s izvedrenjem čisto ilirskim, te črtice o narodnih običajih, nošnjah i ostalih takovrstnih stvarih u jezik naš književni složene". Taka je bila St. Vrazova nakana gledé izdaje vsega materijala in jaz to stvar omenjam, ker sem preverjen, da je tirjatev pietete, kolikor mogoče v smislu nakane preslavnega pokojnika ravnati, se vé da kolikor je to sploh mogoče in se strinja s tirjatvami, ki je danes od enake publikacije kritika zahteva. — Odločiti se je pa že zdaj o tem, kaj početi s pesnimi, že v omenjenem zvezku natisnjenimi? Nasvetujem, da se v novem izboru prenatisnejo, ker je ta zvezek med slovenskim občinstvom zeló redek in brez ponatisa vsa zbirka tembolj pomanjkljiva ostala, ker se v tem zvezku nahajajo národne pesni, brez kterih si sploh nobene tudi plitve zbirke národnih pesni niti misliti ne morem. Dalje je bil dobil St. Vraz kesneje od nekterih pesni na pr. „lepa Vida" in dr. — varijante, ki so bolj dovršeni po obliki in izpeljavi od že natisnjenih; — bilo bi tedaj žal, ako bi se zarad tega več ne smele priobčiti, ker so bile že leta 1839. tiskane. Povsod, kjer se nahajajo varijanti, bi bil za to, da se porabi ne le St. Vrazova zbirka, ampak tudi

Kastelčeva „Čbelica“, Koritkov izbor slovenskih národnih pesni, Janežičeva knjižica: „slovenske nár. pesme, prislovice in zastavice“, razni tečaji „Novic“, v kterih je zabilježeno mnogo, tudi v Vrazovi ostalini se nahajočih národnih pesni in slednjič „Slovenski glasnik“ Janežičev. Vselej bi bil tisti tekst temeljni, kteremu gré ta prednost po njegovi notranji in zunanji dovršenosti in razlike bi se vestno zaznamovale pod črto, ako so v kacem oziru spomina vredne.

To je moje mnenje o tem formalnem vprašanji, o kterem se bode moral sl. odbor že danes konečno dogovoriti, ako ga bode volja mojemu nasvetu o publikaciji ostaline pritrditi.“

Obravnave o teh nasvetih dr. Krekovih so se udeleževali gospodje: Šolar, Vilhar, dr. Bleiweis, dr. Costa, dr. Razlag, Lésar in dr. Krek. G. Šolar zlasti opomni, da je pretekel obrok, ki ga je Matičin odbor odločil za nabiranje národnega blaga, kterega se je obilo nabralo, ter nasvetuje: naj se to nabrano narodno blago, kar ga je natisa vredno, strne s Stanko Vrazovim in knjigi dá naslov tak, kakoršen bode primeren pieteti do Stanko Vraza. Gosp. dr. Krek pritrjuje temu nasvetu; dalje omenja, da se v zbirki, ki jo je prejela Matica slovenska od ilirske Matice in jo ima on v rokah, pogreša rokopis one pesni, ktero je g. F. Kočevar objavil v 6. listu „Slovenskega Glasnika“ od 1. junija 1868. leta in dveh drugih: a) Bernekarjev grad in sv. Marjetica in b) sv. Jurij orožnik, kterih g. Kočevar omenja v opombi istega lista; morda — reče — so ti rokopisi ostali v Zagrebu. Gosp. Kreku odbor naroča, da poprašuje in pozveduje o njih.

Po dovršenih pogovorih predsednik na glasovanje stavi ta-le vprašanja:

a) Ali naj Matica izdá Stanko Vrazovo zbirko, dopolnjeno z narodnim blagom, ktero je nabrala Matica? (Odbor soglasno pritrdi.)

b) Ali naj se to narodno blago vredi po dr. Krekovih načelih, in izdá v več primernih zvezkih? (Odbor soglasno pritrdi.)

c) Komú naj se izročí vredovanje? — Gosp. Šolar popraša gosp. dr. Kreka, ali ne bi on, ki mu je zbirka najbolj znana, hotel prevzeti to vredovanje? — Ko dr. Krek izreče, da rad prevzame to častno nalogo, odbor soglasno g. dr. Kreku izročí vredovanje ter izreče željo, da za 1873. l. za natis pripravi prvo knjižico. Dr. Krek obljubi, če mu bo le mogoče, vstreči odboru, ter prevzame tudi vso v zapisku zabilježeno Matičino zbirko narodnega blaga.

7. V imenu odseka za mali naučni slovnik poroča g. dr. Razlag. Najprej imenuje več tacih slovnikov v druzih jezikih, ter meni, da je najprej treba odločiti, ali se obširnejši ali krajši jemljó za izgled. V ta namen bere besede pod črko A zbrane. (Odbor izreče, naj se v tem rečniku razlagajo najpotrebniše besede.) — Na to dr. Razlag nasvetuje: Naj se izvoli odsek treh odbornikov, da po izrečenem načelu sestavi abecedni red, in ko sestavi gradiva za eno tiskano polo, naj se to v 200 do 300 odtiskih natisne, da se razdeli med odbornike in pisatelje, ki bi hoteli udeleževati se tega dela, da preberó imenik ter ga po svojem mnenji popravijo, dopolnijo itd. in potem Matici vrnejo, da odbor konečno določi besede, ki se bodo razlagale. (Po vsestranskem pretresovanji odbor pritrdi temu predlogu in v odsek izvoli dr. R. Razlaga, Fr. Kandrnala in Tušeka.)

8. Na vprašanje, kedaj bodi VII. občni zbor, odbor izreče, da z obzirom na to, ker je mnogo Matičarjev zlasti odbornikov med deželnimi in državnimi poslanci, ne more sedaj še določiti dneva, ampak da to določbo prepusti g. predsedniku.

9. Ker izmed nazočih odbornikov nikdo nič ne nasvetuje, predsednik skupščino sklene ob 8. uri zvečer.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Pemski.

Poročilo o deželnih zborih začenjamo s poročilom o Pemskem zboru, kajti 10letna trudapolna in težavna borba pemskega zbora (slava, slava junaškim borilcem!) je vničila Avstriji pogubni centralizem in privojskovala deželam državno pravo in avtonomijo, po kteri se imajo pomiriti narodi avstrijski. Cesar sam v svojem pismu, ki ga poslal Pemskemu zboru, razglaša zgodovinsko spravo za popolnoma upravičeno. Česka krona, s ktero norčevati in ktero v blato tlačiti, je vsak časnikarsk vagabund mislil imeti pravico, bliščí se zopet v starodavni svoji slavi, ž njo vred pa tudi biseri vseh druzih dežel habsburške monarhije.

Pričel je zbor po slovesni sv. maši, brani od nadškofa, cesarjev namestnik grof Chotek s tem, da je deželnemu zboru predstavil novo imenovanega najvišega deželnega maršala (deželnega glavarja) kneza J. Lobkovica. Po obljubi tega se je sedanji, še le 36 let stari maršal spomnil umrlega maršala grofa Alberta Nostica in je v svojem ogovoru povdarjal važnost sedanjega deželnega zbora, kteri bo imel pota ravnati splošnemu pomirjenju vseh narodov. Ko še izreče željo, da bi zborovi sklepi v prid bili ne le domači, ampak tudi vsem drugim deželam, ktere so pod sceptrom našega cesarja in kralja, končá češki ogovor z nemškimi besedami, ter pravi, da ne pozdravlja zato deželnega zbora v dveh jezikih, da bi le zadostil prazni formi, ampak zato, ker šteje med dolžnosti, da je možá, ki je tù predsednik, prva in najvažneja naloga varovati pri razpravah v zboru ravnopravnost obeh narodov v tej deželi bivajočih. Res je bil on prej pri eni stranki, al obljubuje, da od tega trenutka bo on le deželi služil. Ko zakliče zbor navdušeno „slava“ cesarju-kralju, se oglasi cesarjev namestnik, zagotavljaje, da bo delovanje deželnega zbora pospeševal na vso moč. Potem pa je bral cesarjevo pismo (reskript), kterega glavne točke so te-le: „V spominu državnopravnega položaja krone češke — piše presvitli cesar-kralj — in v zavesti bleska in močí, ki ju je ona dala Nam in Našim prednikom, — v spominu dalje nepremakljive zvestobe, s ktero so prebivalci Pemskega zmirom podpirali naš prestol, radi priznavamo pravice tega kraljestva ter smo pripravljeni, to priznanje ponoviti s prisego kronanja“. In vsled te slovesne obljube cesar-kralj zahteva od pemskega zbora, „naj zmerno in spravoljubno se posvetuje o sedanjim časom primerni poravnavi državopravnih razmer kraljestva Pemskega tako, da Nam bo mogoče, brez poškodovanja pravic Naših druzih kraljestev in dežel, končati ustavni prepir, kteri, če bi še dalje trajal, bi blagor Naših zvestih narodov spravil v veliko nevarnost“. Po branih glavnih točkah tega reskripta je godba strelcev, pred zbornico na ulicah postavljena, cesarsko pesem svirala in množica naroda českega je navdušeno „slava“ klicala. Naposled je cesarski namestnik predložil nov volilni red za deželni zbor in postavo o narodnosti. V prvi seji bili so nazoči tudi nemški ustavoverci, pa so strašno pisano gledali. V 2. seji so pa tudi oni slovó dali zboru, in ž njimi vred tudi nemški deželni odborniki.

Deželni zbor Moravski.

Cesarski namestnik je predstavil novo imenovanega deželnega glavarja kneza Salma in po ogovoru tega

je predložil zboru načrte treh postav kot predloge vladine: o prenaredbi §§. 3. 12. in 38. deželnega reda, novi deželni volilni red in načrt o prenaredbi dodatka k deželnemu redu. Na to je deželni glavar prebral pismo, v kterem izrekajo nemški ustavoverski poslanci, da ne pripoznajo deželnega zbora za postavnega zato, ker se je dala volilna pravica domkapitularjem in ker se je volilna pravica razširila s tem, da so se priklade davkov v cenilno volilno pravico prištele; zatega del odrekajo tudi zboru pravico, potrditi nove volitve, in ne bodo vstopili tako dolgo v deželni zbor, dokler se ne odstrani ta nepostavnost. Al to propadlim kolovodjem decemberske ustave na Moravskem še ni dosti; njih dosedanji deželni odbor izreka tudi, da ga ni volja odstopiti in oddati opravila novemu odboru, kterega bo ta zbor volil. Res smešno je tako delovanje, ki preočividno kaže, da je ustavovercem dosedanjega deželnega odbora le za — dohodke, sicer bi morali posnemati slovanske deklarante, kteri so pri izstopu iz deželnega zbora tudi odrekli se službi deželnega odbora.

Gališki deželni zbor.

Navadne formalitete in navadni govori. Isti predlogi kakor drugod. Le to je zanimivo, da je dr. Smolka nasvetoval, naj deželni zbor napravi adreso do cesarja.

Šleski deželni zbor.

Tudi navadne formalitete. Ko pa je neki poslanec zahteval, da obljubo storí v českem jeziku, so skočili nemčurji na noge in vnela se je viharna razprava, ki se je končala s tem, da se mu je „milostljivo“ pripustilo „obljubovati“ v slovanskem jeziku, a sklenilo se je, da zborov jezik je nemški. Ko je v drugi seji dr. Kotek začel českí govoriti, so nemčurji zapustili zbornico in se še le vrnili, ko je končal svoj govor. Nov dokaz, da nemškutarji (od kterih se pa ločijo pošteni Nemci) ne trpijo nobenega ravnopravnega naroda zraven sebe.

O deželnem zboru Bukovinskem, Tirolskem in Tržaškem nimamo nič posebnega povedati.

Deželni zbor Gornje-avstrijski.

Cesarjev namestnik baron Conrad je predstavil zboru novega deželnega glavarja grofa Falkenhayn-a in njega namestnika. Deželni glavar je končal začetni govor z živio-klicem Njegovemu Veličanstvu cesarju, v kterega vsklikne zbor. Tudi tukaj je 16 ustavovercev zato, ker so v manjšini, našlo spotiko, in izreklo, da ne priznajo zbora za postavnega zato, ker ni zastopana trgovska zbornica, in da se toraj ne bodo vdeleževali delovanja zborovega. Vidi se, kako nemčurji povsod s trte vijejo svoje kujanje. Al vlada je na to po cesarjevem namestniku Conradu izrekla, da deželni zbor je popolnoma postaven in da bode vse sklepe, kteri se bodo na ustavni poti napravili, priznala za postavne. Predložila je vlada tudi temu zboru ravno te predloge, kakor kranjskemu in drugim.

Deželni zbor Koroški.

V njem sedí le en Slovenec, gosp. Andrej Einspieler in dva spravoljubna nemška poslanca. Pokazal je vže v prvi svoji seji, da mu ni mar za ravnopravnost narodno in da mu ni mar za pravico do Slovencev, kajti predloga Einspielerjevega naj bi razprave zborove se tiskale tudi v slovenskem jeziku, ni nobena nemška koroška duša podpirala. Padel je tedaj Einspielerjev predlog, in očitno je spet, da v vsem koroškem zboru ni ne enega pravičnega Nemca, ampak da vsi so požeruhi Slovanov.

Deželni zbor Goriški.

V Gorici 14. sept. — x+y. — Naš deželni zbor je odprt; pričel se je z mašo, ki jo je pel prvostolni prošt. Poslanci so bili, razen g. Pagliaruzzi-a in baron Depretis-a, v zbornici vsi nazoči. Govori deželnega glavarja in novega vladinega zastopnika barona Rechbacha (oba sta govorila v obeh jezikih) so brez posebne pomembe. V slovenskem, prav kratkem ogovoru je dež. glavar povdaril sorodnost in vzajemnost naših Slovencev z ostalimi njihovimi rojaki, do kterih naj bi sočutje gojili, pri tem pa ne pozabili zgodovinske domače dežele. Cesarski komisar pa je omenil spravo med vsemi narodi. — Predlogi vladini so gotovo isti, kakor drugod, namreč, prenarejenje nekterih §§. deželnega reda in deželnega volitnega reda. Deželni glavar je napovedal še precej v deželnem odboru pripravljenih predmetov, ki se bodo imeli obravnavati; najvažniši so poprava nepotrjene zemljiščinoknjižne postave, preuravnanje kmetijske šole, prenaredba cestne postave itd. Prihodnje seje dan ni še znan. — Namestnik ima odpust za nekaj dni. — Sinoči so imeli vsi poslanci skup pogovor zarad rabe slovenskega jezika pri razpravah v zboru. Dognalo se ni nič, a Lahi, kakor se zdi, niso več tako trmasti. Brž ko ne se bode sklenilo, o tej stvari nič skleniti, in tako obveljá stara navada, kakor je bila do lanskega laškega upora. In res, če so količkaj pametni, morali bi laški poslanc, spoznati, kako smešno je, vkvarjati se s tacimi rečmíi v tem, ko se Avstrija temeljito prenareja, v tem, ko se kolo časa, v tem, ko se v kratkem kolo državnega federalizma z njegovimi nasledki še čez druge reči na velevažni dnevni red obrne. — V Gradišči so imeli Lahi — poslanci in mnogi laški posestniki — predvčeranjem že drugi shod; posvetovali so se o materijalnih zadevah friulskih, pa tudi o jeziškem vprašanji v zboru goriškem. Že tam ni bilo neki več videti tiste osornosti, kakor poprej. Glavni lanski upornik proti slovenskemu jeziku v zboru, dr. Pajer, letos molčí ali pa še v sejo ga ni. Nadjati se je, da stvar pojde.

P. S. Prav tako je, kakor sem prerokoval, da bode; vse ostane gledé rabe slovenskega jezika v zboru pri starem.

Deželni zbor kranjski.

Po slovesni sv. maši v stolni cerkvi se je pričel deželni zbor 14. dne t. m. ob pol dvanajstih. Sešlo se je 17 národnih poslancev (6 jih še ni došlo), prostori „ustavovercev“ bili so vsi — prazni. C. kr. deželni predsednik pl. dr. Wurzbach je pričel zborovanje s pozdravom poslancev v slovenskem jeziku in potem predstavil zboru deželnega glavarja dr. Razlag-a, ki je bil z živio-klici pozdravljan. Ko novi deželni glavár obljubo storí c. k. deželnemu predsedniku naznani, ta vladne predloge (načrt postave o spremembi §. 3., 12. in 38. deželnega reda, načrt novega deželnega volilnega reda in načrt prenarejenega pristavka za deželni red, postavo o razkosanji zemljišč in o vodnih pravicah.) Potem poprime deželni glavar dr. Razlag besedo najprej v slovenskem (in potem v nemškem) jeziku tako-le: „Visokočastiti gospodje deželni poslanci! Vsled cesarskega patenta od 11. avgusta t. l. je deželni zbor vojvodine Kranjske sklican na današnji dan in ker je Njegovo Veličestvo naš gospodar in cesar najmilostiveje mene imenovati blagovolil za deželnega glavarja, imam visoko čast presrčno pozdraviti vse visokočastite gospode poslance in prositi, da me izvolite dobrohotno podpirati

pri izpolnjevanji mojih, meni deloma še neznanih dolžnosti v korist dežele, ktero imamo čast zastopati. Visokočastitega gospoda deželnega predsednika pa prosim, naj blagovoli on deželnega zbora blagonosno delovanje podpirati sè svojo osobno izkušenostjo, da se s složnim delovanjem pospeši blagor domovine in cesarstva. — Sedanja doba je prevažna za mirni razvoj vseh bratovskih narodov v duhu vsestranskega národnega napredka, omike in prave svobode, ktera je sad resnobnega vvaževanja obstoječih razmér in složnega delovanja, da se širijo znanosti in razvijajo umetnosti, da raste in se množi blagostanje in s tem vkorenini zadovoljnost in sreča vseh národov, združenih v staročestni Avstriji v dobrih in slabih časih. Iz malega raste veliko; stopimo toraj mirnega duha med bratovske národe in vresničimo nadeje do vesoljne sprave, do resničnega sporazumljenja, da bode cesarstvo srečno vznotraj in mogočno na zunaj, ki bode zmagonosni prapor omike in svobode razvilo v izgled sosednim národom in državam. Nas gotovo vse vodi edini namen in konec: neomahljiva zvestoba do cesarja, blagor dežele in cesarstva in enaka pravičnost proti vsem narodom!" — Nemški govor končavši pozivlja poslance, naj zakličejo ž njim presvitlemu cesarju živio! In trikrat so se ponavljali živio- in slavaklici.

Potem pa bere pismo, ki so ga ustavoverci poslali predsedstvu deželnega zbora. V tem pismu, ki ga je podpisalo 13 glav — nekdo je v tem pismu štel „die Häupter seiner Lieben, und sieh', es fehlt kein theueres Haupt" — pravijo, da ne pridejo tako dolgo v zbor, dokler on ne postane ustavoverec kakor so oni, rekši, da jim je spotika adresa národne večine od 30. avgusta 1870. leta, — da zbor vsled nje vničuje državne temeljne postave in da zato ni postaven, — da sedanji zbor ni bil razpuščen, in da bi, ako bi se tacega zbora udeležili, s tem priznavali postavno veljavo njegovih sklepov". — Neprenehani smeh je ob branji spremljal to ekspektoracijo, in ko so se slišala imena cesarskih uradnikov, se je vsacemu pristavil priimek njegove službe, tako pri Kromerju — **ces. kralj.** svétnik više sodnije, pri grofu Aleksandru Auerspergu — **ces. kralj.** okrajni glavar, pri pl. dr. Kalteneggerju — **ces. kralj.** viši finančni svétnik! Kaj več o tem „staatsstreichu" pišemo na drugem mestu, le to tukaj rečemo, da je čudno to, da ces. kr. deželni predsednik kot zastopnik vlade ni pri tej priči v obraz temu protestu, ki je očividno proti ministerstvu obrnjen, v imenu vlade povdaril postavnost zborovo, kakor je to storil ces. namestnik baron Conrad v Lincu. — Ker národnih poslancev koj prvi dan ni bilo 19 nazočih, zbor tedaj ni bil sklepčen, je deželni glavar sejo sklenil in drugo napovedal na pondeljek. — Deželni odbor je v tej seji predložil 10 predmetov v obravnavo.

V drugi seji, v ktero je prišlo 23 narodnih deželnih poslancev, tedaj zadostno število za veljavno sklepanje, je deželni glavar naznanil 12 predlóg, ki so od deželnega odbora izročene poslancem in da je od Hrenovške županije prišla prošnja (peticija) za odpis davka. — Dr. Costa naznanja, da v prihodnji seji bode nasvèt vtemeljeval, da dež. zbor kranjski pošle adreso presvitlemu cesarju. — Ker se je volitev g. Irkiča za poslanca Idrijskega v vseh obzirih vršila popolnoma pravilno in jo je deželni zbor enoglasno potrdil, je danes g. Irkeč predpisano obljubo dal deželnemu glavarju. — Grof Barbo in dr. Poklukar sta bila za reditelja zbornice, dr. Costa in dr. Zarnik za poverjevalca stenografičnih zapisnikov izvoljena; v odsek finančni so bili voljeni: dr. Bleiweis, dr. Costa, Murnik, V. C. Zupan, Horak, Kotnik, dr. Poklukar, Grabrijan, Irkeč, — v odsek peticijski: grof Barbo, Svetec, Koren, Pintar, dr. Zarnik, — v odsek za poročilo o delovanji deželnega odbora lanskega leta: Kozler, Svetec, Tavčar, dr. Zarnik, Jugovic. — Prva razprava deželnega zbora bila je danes ta, da je dr. Costa v imenu deželnega odbora stavil nujni predlog, naj deželni zbor sklene postavo, po kteri se poslanstvo za izgubljeno spoznava. Poročilo odborovo pravi, da §. 6. opravilnega reda deželnega zbora se glasí: „Ako kteri poslanec v osmih dneh ne pride ali se brez odpusta oddali, ali čez dopuščeni čas izostane, naj ga deželni glavar pozove, da pride v 8 dnevih, ali da svojo nepričujočnost opraviči. Kdaj se zavoljo neposlušanja tega poziva poslanstvo izgubi, to določi posebna deželska postava". — Take postave poslej za našo deželo še ni. Na Českem, zgornjem Avstrijskem itd. vže obstojé take deželne postave. Tudi za državni zbor obstojí enaka postava. — Po prebranem poročilu c. kr. deželni predsednik pl. Wurzbach pomislike razodeva o tem, ali ta predlog ne meri na prenaredbo deželne postave, in če je to, da potem po §. 38. mora biti vsaj 3 četrtine vseh poslancev pričujočih in pritrditi morate vsaj 2 tretjini nazočih. — Dr. Costa na to dokazuje, da ta postava celó nič ne preminja ustave, temuč da je to, kar so druge navadne postave, ktere sklepati ima deželni zbor pravico, ako je nad polovico vseh poslancev pričujočih. — Svetec, nanašaje se na pomislike c. k. deželnega predsednika, nasvetuje: naj se ne na vrat na nos sklepa danes, ampak predlog deželnega odbora izročí posebnemu odseku v prevdarek in poročilo. — Dr. Jan. Bleiweis in dr. Zarnik sta zoper predlog Svetčev, da bi se sklepanje danes odložilo. Predlog nujnosti se potem sprejme, pa tudi cela postava, ko je dr. Costa še enkrat dokazal, da deželni zbor ima za-se o tej zadevi isto oblast, kakor jo je imel državni zbor za-se, ko si je naredil enako postavo. To pač se ne more trpeti — je rekel — da bi svojoglavnost male peščice zbornikov ovirala delovanje celega zbora, kar namerava glasoviti protest trinajsterih, ki pa so v svojem uporu še dosledni niso, kajti g. Dežman, ki je tudi med trinajsterimi, da ga ni v deželnem zboru, vendar le zahaja v deželni odbor in sedí in sklepa tam, kakor da bi ustavoverci ne bili sedanjega deželnega zastopa proglasili za nepostavnega! Naposled z veliko pohvalo šiba dr. Costa še norost kranjskih „ustavovercev", ki se Nemci na Kranjskem zovejo; vseh 12 ni druga kakor druga politična stranka; edini Kromer, zastopnik kočevskega mesta, se sme zastopnik onih Nemcev imenovati, ki so priromali pred kakimi 500 leti iz neznanih krajev v slovensko našo deželo.

Dopisi.

Iz Gorice 15. sept. —d— Najvažniši predlog, ki ga bo obravnaval tukajšnji deželni zbor, je novi deželni volilni red. Iz poslanških krogov se je izvedelo o njem to-le: Število poslancev je pomnoženo; namesti 22 bo 24 zbornikov (z nadškofom). Kupčijska zbornica ne voli; ostali trije volitni razredi ostanejo, kakor prej, samo da namesti vélikih posestnikov govorí načrt o najviših obdačencih. Razmerje med Lahi in Slovenci je tako določeno, da je težišče pri Lahih v velikih obdačencih, pri Slovencih pa v kmečkih občinah. Volilo se bo, kar se tiče mest in trgov, v vsakem trgu posebej, pa tisti dan povsod h kratu. Kmečke občine bodo volile po sodnijskih okrajih, namesti po političnih, in še sodnijski okraji se razdelé v več manjših volitnih okrajev, kteri pa tudi vsi tisti dan in vsi skup le po enega

(oziroma 2) poslanca direktno volijo. — Slovenska stran naše dežele bi imela po tem takem voliti: za kmečke občine v vsakem izmed 8 sodnijskih okrajev enega, v okolici goriški 2 poslanca, skup 9. Trgi: Bovec, Koborid, Tolmin, Kanal in Ajdovščina, vsi skup 1 (toda volili bodo Kanalci, Ajdovci itd. domá). Vsi véliki obdačenci slovenske straní (tudi tisti, ki spadajo sicer pod laške okraje, na pr. Biljana, Divin itd.) bodo volili 1. — Mesto Gorica z obmestjem voli sama posebej, bodi-si kot mesto, ali gledé velikih obdačencev; kot mesto enega, v razred vélikih obdačencev dva. — Druga laška mesta in obrtnijski kraji volijo v 2 volitvenih okrajih 2 poslanca. Véliki laški obdačenci zunaj mesta 5, kmetijske občine 4. — Državni, deželni in sploh javni uradniki ne morejo biti izvoljeni.

Iz Črnega vrha nad Idrijo 9. sep. — Vkljub mnogim oviram smo vendar-le 3. dne t. m. našo čitalnico slovesno odprli. Národna zastava je že zjutraj nad hišo vihrala, kjer se je imela „beseda“ obhajati. Ob 4. uri popoldne so nam pričeli častiti gostje iz Idrije dohajati. Naj bo njim in vsem, ki so našo „besedo“ obiskali, izrečena srčna hvala! Med govorom, deklamacijo in igro so peli idrijski pevci. Izvirna šaloigra „Župan“ se je dobro obnesla. Naši mladi diletanti, ki so bili vsi še le prvikrat na odru, so svoje naloge lepo izvršili. Prisrčno zahvalo izrekuje odbor domačim dijakom, dijakom in pevcem idrijskim; posebno pa še gospodičini J. pl. Premerstein-ovi, ki je svojo nalogo izvrstno izvršila. Med gosti pa so se nam posebno prikupili vipavski Sokoli, ki so se odlikovali z vrlim obnašanjem in milim petjem. Po besedi se je mladi svet malo zasukal in o solnčnem vzhodu smo se razšli. Dan 3. septembra pa ostane z zlatimi črkami zapisan v zgodovini čitalnice naše.

Iz Idrije. (*Vabilo k prvemu občnemu zboru društva „Šola“.*) 28. dne t. m. bode v Ljubljani prvi občni zbor društva „Šola“ ob 11. uri dopoldne v sobi 3. razreda c. k. vadnice. Vrsta razgovorov: 1. Nagovor načelnika osnovalnega odbora. 2. Sporočilo blagajnikovo (ob enem tajnikovo) o delovanji osnovalnega odbora. 3. Volitev odbora. 4. Posamesni predlogi družabnikov. Povabljeni so vsi p. n. družabniki, pa tudi drugi gospodje učitelji, šolski možje in šolski prijatelji na Kranjskem. Osnovalni odbor.

Radoljca 16. sept. P. C. II. (*Tabor v Lescah*) je tedaj tudi c. k. ministerstvo prepovedalo. Rešilo je našo slovensko pritožbo, vloženo že 29. maja, še le 27. avgusta 1871. l., in sicer v nemškem jeziku: Je li to drugim uradnijam izgled narodne ravnopravnosti?! Med tem ko smejo vsake baže Prusaki po deželi razsajati, med tem ko je dovolila vlada na Moravskem in Koroškem tabore, ki so utegnili mnogo bolj nevarni biti, ga je nam prepovedala, rekši, da nektere točke našega programa spadajo pod kazenski zakon. Vso to pogačo nam je spekel naš c. k. okrajni glavar pl. Wurzbach. Kaj se dalje storí, določil bode odbor taborski precej po končanem deželnem zboru, ker prej ni mogoče, dokler taborovega predsednika ni domá. — V kratkem času spregovorim tudi besedico o naših gozdnih zadevah, ktere edine so dale povod, da je tabor prepovedan.

Iz Ljubljane. (*Deželni zbor*) se je tedaj tudi v sredo začel v Ljubljani; al, kakor smo povedali na drugem mestu, 13 ustavovercev ni bilo blizo. Ko jih nismo videli pri maši pred zborom, mislili smo si: „no, konfesionsloserji ne gredó v cerkev“; al, ko jih po maši tudi v zbornico ni bilo, naznanilo je pismo njihovo, tudi v zbor ne pridejo. Še le popoldne pa se je iz časnikov zvedelo, da so kranjski ustavoverci to storili po komandi, ki so jo prejeli od iste koterije iz Moravskega, gornje Avstrije itd., ktera ministru Hohenwartu nagaja. Po takem imamo tudi mi — politične protestante, in pa še kakošne! Lansko leto, ko je národna večina ono „adreso“ s tremi ††† sklenila, ki jim je zdaj tolika groza, ostali so vsi mirno v „nepostavnem“ našem zboru, — zdaj so hipoma pobegnili. Pritožili so se sicer do državnega zbora zarad tega in zahtevali od njega, naj on zapodí naših 5 poslancev iz zbornice; al po dr. Blitzfeldovem poročilu 24. marca t. l. je državni zbor (mesó od njihovega mesá in duh od njihovega duhá) volitve našega zbora za veljavne, tedaj tudi njega za veljavnega priznal, in na to je celó njih tovarš grof Margheri brž tekel na Dunaj v zbor in ondi zastopal „nepostavni“ zbor kranjski! Kakošna doslednost! kakošni karakteri! Zdaj pa pride še druga prav debela: gospoda Dežman in France Rudež, ki obá sta podpisala ono glasovito pismo, in kterih obeh ni v deželni zbor, pa se še do danes nista odpovedala deželnemu odborstvu. Gosp. Dežman še danes sedí v deželnem odboru, tedaj kaže na sebi dvojno podobo, po eni plati je protiadresovec, po drugi je adresovec. Tudi nemški ustavoverci so iz českega zbora stopili; al stopili so tudi njihovi privrženci iz dež. odbora. To je vsaj dosledno, to je pošteno. Da vladni dunajski list ostro graja „strike“ ustavoverske koterije ljubljanske, je razumljivo samo po sebi, ker vlada mora grajati tako postopanje, ki jej ovirati hoče njene blage namene za poravnavo narodnih prepirov v Avstriji; al da se celó centralistični nemški časniki norčujejo iz ustavovercev ljubljanskih zato, da se za Nemce proglašajo, to je zasluženo plačilo njihove neumnosti. V dokaz tega le nekoliko vrstic iz „Tagespresse“ štev. 255, ki „kranjske nemce“ šiba tako-le: „Was die Grafen und Barone anbelangt, welche in Laibach Deutschland „retteten“, so dürfen sie sich mit vollem Fug dem Troste hingeben, daß in Oesterreich schon weit größere Dummheiten geschehen sind als die ihrige, und daß wir dieselben doch alle glücklich überwunden haben. Es gibt nur 2 Fälle: entweder wirds besser in Oesterreich und dann muß es Herrn Sturm und seinen Laibacher Genossen zum Trotze besser werden, oder es wird schlimmer, und dann werden wir das Uebel, solche Politiker zu besitzen, noch weniger empfinden als heute“. In ti politikarji, da so le povsod vmes, so po „W. Tbl.“ v nedeljo še dva k. k. poslali na Dunaj v nemčursko zaroto: Kaltenegerja in Kromerja. Kaj sta pomagala ondi sklepati, je danes še velika skrivnost; skrivnost je pa tudi to, da uradniki tako lahko dobijo „urlaub“ za potovanje po svetu? En dobiček in to velik dobiček pa ima dežela naša od tega, da omenjenih 13 glav ni v zbor, in ta je, da vse se bode hitreje obravnavalo v zboru in s tem prihranilo veliko stroškov deželi; zborovanje bode tedaj cenejše.

— (*Iz seje deželnega odbora 15. sept.*) Novo imenovani deželni glavar g. dr. Razlag nastopi s kratkim ogovorom predsedstvo deželnega odbora, kteremu začasni predsednik je bil dr. Jan. Bleiweis od 3. junija t. l. — Vsled dopisa c. kr. deželne vlade je deželni odbor sklenil razposlati vsem županijam okrožnico, kako se je ravnati, ako bi prišla tudi v naše kraje kolera, ki se že več časa kaže po različnih tujih deželah. — Za razpisane nagrade za slovensko gledišče je došlo deželnemu odboru 15 različnih dramatičnih del, in sicer 2 opereti, 5 žaloiger, 5 resnih igrokazov. Deželni odbor kranjski je sklenil poslati opereti v Prago v presojo, druge igre pa izročiti odboru dramatičnega društva v prevdarek njih dramatične vrednosti s tem pristavkom, da se odborniki dramatičnega društva, kteri so morebiti sami med konkurenti za razpisane nagrade, ne udeležé precenjevanja. —

Sklep ljubljanskega mestnega odbora, da bi se ali 1 milijon gold. za ljubljansko mesto na posodo vzelo, ali da bi se zvišala sedanja mestna priklada od stanovališč, bode deželni odbor predložil deželnemu zboru z nasvetom, da se dovoli posojilo, nikakor pa ne, da bi se zvišala mestna priklada od stanovališč. — Po dopisu finančne direkcije v Ljubljani se bode kranjski deželi za leto 1869. odpisalo 69.472 gold. 27½ kr. zemljiških (gruntnih) davkov zarad preobloženja naše dežele s temi davki. Priklade za deželni zaklad se bode za l. 1869. odpisalo 8892 gold. 46 kr. in priklade za odvezo zemljišč od gosposkinega davka 13.338 gld. 67 kr. Po besedah finančne direkcije bode kranjska dežela zarad preobloženja z davki od 1869. leta naprej vsako leto 69.472 gold. 27½ kr. manj zemljiščinega davka plačevala kakor do zdaj, dokler se davki po novi cenitvi ne odmerijo. — Deželne štipendije za dijake gozdarske šole v Šneperku za drugo dveletno šolsko dobo dobijo po sklepu deželnega odbora sledeči mladenči, namreč: France Wesner iz Ljubljane, Matija Kump iz Škofje Loke, Anton Kalan iz Ljubljane, Friderik Martinčič iz notranjske Bistrice, Alfred Buda iz Mokronoga, France Gros iz Gorič pri Kranji, Jože Petrič iz Ljubljane in Franjo Meden iz Senožeč.

— *(Dr. Jan. Bleiweisova podoba v ljubljanski čitalnici.)* Odkar se je umetniji posrečilo vpodobiti človeka, postale so njegove slike svetu ljube in drage ter so kinč človeškega stanovanja. Zlasti radi na stene obešamo podobe priljubljenih nam oseb. Ni se toraj čuditi, da si tudi čitalnično društvo prizadeva pridobiti si slik, ki društvenikom kažejo poverjene obraze vrlih rodoljubov slovenskih, da jih vnemajo k enaki ljubezni. Med visečimi podobami smo dosle gledali tudi sliko dr. Jan. Bleiweisa, toda nekako uborno s kamena natisnjeno. Koj od začetka smo čutili, da se očetu slovenskega naroda, slavnoznanemu med vsemi Slovani, spodobi umetnejša slika. Al pogrešali smo domačega dosti spretnega umetnika. Ko pa ta stopi na obzor v osebi Ivana Franke-ta, bila je odbornikom národnih društev prva misel pri njem naročiti sliko. Gosp. Franke obljubi, in pošlje se mu dr. Bleiweisova fotografija, po kteri ga zvesto naslika.

V nedeljo, 17. dne septembra ob 11. uri dopoldne odborniki národnih društev: slovenske Matice, narodne čitalnice, Slovenije, dramatičnega društva in Sokola povabijo dr. Bleiweisa in društvenike v čitalničino dvorano, da omenjeno sliko slovesno izročé čitalnici. V mnogem številu zbrano skupščino domoljubnih gospodov, gospé in gospodičin, gosp. dr. E. H. Costa srčno nagovorí ter dr. Bleiweisa prosi, da blagovoljno sprejme mali ta znak spoštovanja iz rok svojih častilcev, kterih je toliko, kolikor je naroda slovenskega, živečega po ravninah, hribih in dolinah, da, kolikor je Slovanov na svetu. — Stoterni živio-klici po dvorani zadoné dr. J. Bleiweisu po dokončanem ogovoru, po kterem gosp. dr. Costa odgrne umetno sliko.

Ginjenega srca se dr. Bleiweis dr. Costi, svojemu milemu prijatelju v žalostnih in veselih dneh, odbornikom in vsi zbrani skupščini zahvaluje za to poslavljenje ter namesti prisege obljubi do zadnjega izdihljeja narodu slovenskemu delati na vsestransko korist, kakor že dela 27 let, in to z živim prepričanjem, da se pravo rodoljubje skaže le neumornim delovanjem za narod svoj, kajti kdor ne skrbí za svoje domače — je rekel po besedah sv. Pavla — odrekel se je veri in je huje od nevernika. Najlepši dan, povdarja dalje, bode mu dan, ko ugleda zedinjeno Slovenijo, za ktero se trudi že toliko let. Bodite uverjeni, reče, da mi je jako milo to novo znamenje ljubezni Vaše do mene, ktero bode, ko bodo že v grobu trohnele moje kosti, visoko cenila moja rodovina, ogledovaje podobo to, ter sklene z besedami: „Živela Slovenija! — Živela Slovenija!“ Živio dr. Bleiweis! Slava! se razlega po dvorani. Popis te slovesnosti pa ne bi bil popolen, ako ne dostavim, da so pri dr. Costovem in dr. Bleiweisovem govoru solze zalivale očí nazočih. Po dovršeni slovesnosti je zbrana množica še dolgo ogledovala umetno sliko ter jo primerjala originalu.

— C. k. ministerstvo kmetijstva je dovolilo, da se pri tej priliki, ko se bodo 25. dne t. m. v Kranji za konje premije delile, za 3000 gold. kupi lepih žebcev za pleme težkega (pincgavskega) rodú. Kdor tedaj ima tacega lepega žebca, ki pa mora najmanj 4 leta star biti, naj pride ž njim v Kranj omenjeni pondeljek.

— *(Gledališka predstava)*, ktero je napravilo dramatično društvo s pripomočjo „Sokola“ in vojaške godbe preteklo saboto na čast sl. deželnemu zboru se je v vsem dobro obnesla. Po uvodnem govoru, kterega je govoril gosp. Nolli, se je predstavljala prav dobro veseloigra „Nij ljubosumen“ v kterej je nastopila prvikrat gospodična Potočnikova, učenka gospe Šolmajerjeve, kterej je delala vso čast. Gospodična obeta pravi biser slovenskih predstav, in bi le želeli da si dramatično društvo skuša pridobiti in ohraniti tako nenavadno izvrstno moč. Gospoda Tisen in Šušteršič sta bila svojim nalogam popolnoma kos. Potem je bila telovadba Sokolcev. Vse vaje na drogu, na mizi in skupine vršile so se z občno pohvalo in mora se priznati, da si je Sokol pridobil s to predstavo občno zadovoljnost in si zopet osvetlil lice pred svetom, ter pokazal da mu je mar za svoj pravi namen. Čez zadnjo igro „Princ iz Arkadije“ položimo plajščé kristijanske ljubezni. Čisti dohodek te predstave, namenjen je bil pogorelcem v Vižmarjih, utegne znesti okoli 100 gold.

— Prihodnjo soboto 23. dne t. m. od 8. do 12. dopoldne in od 2. do 4. ure popoldne, gosp. Fr. Globočnik, profesor naše realke, v prostorih pri tleh našega deželnega muzeja na javni ogled razstavi podobo, ki jo je zmalal za véliki oltar krasne ribniške cerkve. Ta podoba predstavlja obglavljenje sv. Štefana, papeža mučenca (24. v vrsti papežev od 253. do 257. l.) in preganjanje kristijanov v katakombah sv. Licine v Rimu. Naj noben prijatelj te umetnije ne zamudí ogledati delo domačega umetnika.

Iz Črnomlja 19. sept. *(Telegram „Novicam“.)* Včeraj potres v okolici naši; danes sneg.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Na vprašanje: zakaj Nemcev in nemčurjev v Pragi, Brni, Lincu in Ljubljani ni v deželnih zborih? je pravi odgovor ta, da so manjšina v teh zborih in tedaj gospodariti ne morejo po svoje. Vse drugo so same pretveze. Mesto robstva, v kterem smo živeli dozdaj Slovani, je nastopila pravica; ta pa jim je trn v peti, zato so leteli iz zborov. — Poslednji časniki kažejo, da tudi Beustu kljenka zadnja ura — onemu Beustu, česar gêslo je bilo „na steno pritiskati Slovane.“ — Tudi dolgo let vsegamogočni Andrassy na Ogerskem si več pomoči ne vé s svojim madjarstvom, kar so Hrvatje v volitvah tako sijajno zmagali; — čujte čudno novico: deželni sabor hrvaški je odložen do — 15. januarja prihodnjega leta! Tak odlog ne potrebuje nobenega komentara.

Listnica vredništva. Mnog. gg. dopis. posebno pa še temu iz Ipave o „Feuerwehr“: Danes ni mogoče.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.